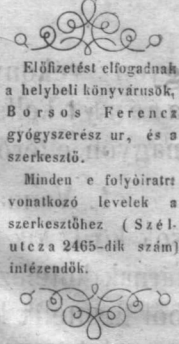

Megjelenik havonként háromszor, egy-egy íven, negyedréti alakban, közhasznú tartalommal.

Előfizethető egy idényre, vagyis félévre: helyben, házhoz hordással 1 frt 50 kr., vidékre, postán küldve 2 frutal. Egyes szám ára 10 ujhr.

HORTOBÁGY.

FOLYÓIRAT.

Előfizetést elfogadnak a helybeli könyvtárosok, Bóros Ferencz gyógyszerész ur, és a szerkesztő.

Minden e folyóiratra vonatkozó levelek a szerkesztőhöz (Szécutca 2465-dik szám) intézendők.

1862.

11. szám.

Febr. 11.

Néhány őszinte szó

a polgári haszonélvezetek arányáról, Debreczenben.

(Vége.)

A polgári jótélemények, s azok élvezete.

Az ugynevezett polgári beneficiumok abból állottak hajdan, hogy a polgár minden 5 frt adója után, 1 frt vágatási s kezelési díj lefizetése mellett, egy öl gömbölyű fát kapott; a bellegelőt ingyen használta; ha tanyája volt, minden nyilas után 10 darab marhát hajthatott a küllegelőre; (mert tanyát nem birt polgár legelőbért tartozott fizetni,) borát a város utczai csapszékeiben elmérelhetette, később a szabad bormérés átkával, vagy ha úgy tesszik, jótékonyágával élhetett. Ellenben szokás volt a város, különösen az utcza részére lovával, szekerekével, szolgálatot teljesíteni.

Az ugynevezett facompetentia, ha jól emlékezünk, 1850-ben szünt meg, mert akkor a városi pénztárnak nagy kiadásai lévén, az eladott fa árából, becsületes segítséget nyert. E jogcsonkítás fájt, mert rólunk nélkülünk történt, de magát a facompetentia hiányát nem nagyon éreztük meg; a fa lehető olcsó lévén, házi szükségletét illő áron mindenki beszerezhetette.

Hogy a tanyával nem bíró polgár a kül legelőt csak bérért, a tanyabirtokos pedig a meghatározott számban ingyen használhatta, szerintünk nem volt igazságos, de megmagyarázható, ha fölgondoljuk, hogy 1818-ki előljáróink al-

kalmassint mind tanyabirtokosok voltak; mentségül szolgálhat az is, hogy a beneficium csakugyan azoknak adatott, kik a város községét, a kincstári puszták zálogbavételénél, előlegezett pénzzel segítették.

A borméretési beneficiumról nem szándokunk szólni, nem is értünk hozzá, s őszintén megvallva, azt mi maleficiumnak tartjuk; és meggondolva, hogy mennyi erkölcstelenséggel árasztotta el lakostársainkat, főleg cselédeinket a kurtakorcsmák legiója, ha rajtunk állana, minden korcsmát örökre bezáratnánk, s egyszerűen ismét megnyitnók a város utczaai csapszékeit. Minthogy azonban érezzük, hogy ily elvvel törpe minoritásban vagyunk, e tárgy taglalását avatottabbakra bizva, csak azon ohajunkat fejezzük ki: vajha a korcsmákra nézve, különösen erkölcsiség szempontjából, mielőbb üdvös intézkedések tételnének, s oly szabályok alkottatnának, hogyha az csakugyan beneficium, abból azokra is háramoljék némi osztályrész, kik a szabad bormérést gyakorolni, részükről erkölcsi lehetlenségnek tekintik.

Szorítokunk tehát a legelő és erdő haszonélvezetére. Kétséget sem szenvedhet, hogy mind a bel- és küllegelő, mind az erdő, a város lakosai egyetemének tulajdona lévén, azoknak használatára, e lakosságot minden más felett teljes joggal illeti. Minthogy — mint már említők — törvényünk a kir. városokban behozandó arányra nézve még nincsen: ha a haszonélvezetben részesülni akarunk, vagy a törvénnyel ugyanazonos egységet kell létrehoznunk, mely mindenkinek igényeit, a legmegközelítőbben kielégíthesse; — vagy, mivel ily közegységre, az annyira eltérő viszonyokat s felfogásokat tekintve, na-

gyon vékony kilátásunk lehet, ideiglenes arányt kellene előállítani. Ez utolsóra nézve is nagyon eltérők a vélemények.

1. Vannak, köztünk tanya és kaszálóbirtokosok közt, kik teljesen hiszik, hogy miután a kincstárnak kötelezett összeg, egészen a mi zsebünk-ből fizettetik ki, azon pusztákhoz minékünk van egyedül jogunk, s az arányt a legeltetés és faizásra nézve, magunk állapíthatjuk meg, stb.; e véleményben s hitben élők száma — hála az égnek! — nagyon kicsiny.

2. Vannak, kik a bel- és küllegelő, ugy a faizás élvezetét ugy akarnák alkalmazásba vétetni, hogy a bellegelőt és faizást inkább a házbirtokosok, a küllegelőt inkább a tanya és kaszálóbirtokosok, (kik marhatenyésztéssel inkább foglalkoznak), élvezhessék nagyobb arányban, s ez arány a legelőkből s erdők testéből, holdszámra meghatározatván, minden birtokos javára, tulajdonjoggal betelekkönyveztessék.

3. Vannak, kik a bel- és küllegelőkből, a ház, tanya, és kaszáló birtokosokat kellő arányban kívánják részeltetni, az erdőbéli faizást azonban csak a házbirtokosnak engednék meg, azon okon, mert szabály szerint a tanya és kaszálóbirtokosnak házzal is kelletvén birnia, mint ilyen már élvezi a faizás jótékonyosságát; e vélemény ellenében, a tanyabirtokosok egy része oly nézetben van, hogy ha ők tanyaföldjeik után nem élvezhetik a faizást, ők sem adnak legeltetési jogot a küllegelőn, a csak házbirtokosnak.

4. Vannak, kik mind a legeltetésre, mind a faizásra nézve, a régi mód szerint, a jelenlegi adóösszeget kívánják kulcsul alkalmazni; s miután most föltehetni, hogy négyszer annyi adót fizetünk, mint akkor, midőn 5 frt után, egy öl fa illetményt kaptunk, most 20 frt adó után járjon egy öl fa; ily arány szolgálna a legeltetésre nézve is sinórmértékül.

Mind ezektől eltérők nézeteink.

Az első véleményre nem is szólunk, mely szerint a kincstári puszták a tanya és kaszálóbirtokosok sajátjai lennének, mert ez eszme egy csodaszülött, egy szörny, s teljességgel nem fér a városközönségi fogalomba.

A második vélemény meglehetősen indokolt-nak tűnik föl; de az ezt vallók nem bírták előállítani a helyes aránykulcsot, mert ha írásban is fogalmazott tervöket meglátoljuk, a súly nagyon is a tanyabirtokosok felé gravitál. A mi pedig a betelekkönyvezést illeti, — bár a legelők s erdőkhöz jogainkat mi is elismerjük, sőt követeljük; az ideig, míg az arány törvényesen meg nem állapítható, ideiglenes arányt betelekkönyvezni, s az illető holdak számát, mintegy kizáró birtokunkká tenni, veszélyesnek is tartjuk, s ez uttal elegendőnek hisszük, ha azon birtokok, a városi polgárság és lakosság egyeteme nevéen állandanak.

A harmadik vélemény a méltányosság szempontjából indul ki, de a méltányosságot az igazsággal s törvényessel összetéveszteni nem kell. — A tanyabirtokosok ellenvéleménye pedig merő egoizmuson nyugszik. Ugyan kérdjük, minő igazság lenne az, hogy a 4833 tanyai nyilast bíró három vagy négyszáz lakostársunk, a mintegy 55,000 hold küllegelőt a 3000 házbirtokos, s illetőleg 40,000 lakos árs megrövidítésével kizárólagosan bitorolná, avagy talán több városi terhet visel a tanya, mint a városi ház?

A negyedik véleményre megjegyezzük, hogy midőn még 5 frt adónk után, egy ölfát kaptunk illetményül, adónk (annak tárgyait tekintve) évről évre egyenlő maradt, mi most időnkint változás alá eshetik. Nem kell felejtenünk azt sem, hogy akkor még tanya és kaszálóföldeink, ugy a város egyeteme által birt fekvőjavak legtöbbször, nem voltak tárgyai az országos adónak, most pedig a fekvővagyonok után tetemes adó fizettetik; s ha ezen vélemény jutna érvényre, bekövetkezhetnék, hogy ismét a magán tanya és kaszálóbirtók részesülne legnagyobb mértékben a javadalmakban, vagy oly jövedelmek, melyek a városi közterhekhez mivel sem járulnak; pedig nem kell felejteni, hogy az országosadó, bármily nagy legyen is az, a városi közterheken semmit sem könnyít; már pedig azon elv a legigazságosabb, hogy a mily arányban járul a városlakossága, a városi közterhekhez, azon arányban igényelhet haszonélvezetet, a városi közös vagyonból.

Kiséreljük meg tehát ezen véleményekkel

ellenkező nézeteinket, a mennyire tölünk telik, egyszerűen eladni, s magunkat megértetni.

Leplezetlen kimondjuk elsöben is, hogy véleményünk s a törvényes gyakorlat szerint, mind a legeltetés mind az erdőbeli haszonvétel arányának meghatározásánál, igazságos kulcs egyedül a beltelek lehet, mely a következőket különben is legnagyobb mértékben viseli.

Azonban az e tárgyban hozandó törvény rendeletéig, mindenesetre fenntartva a minket illető tulajdoni jogot, mint kik a város polgári egyetemét tesszük, szükségtelennek, sőt károsnak tartjuk, hogy köztünk a failletmény kiosztassék.

Tekintsünk vissza e tárgyra vonatkozólag a legközelebb elmúlt évekre. Míg 1850 óta failletmény senkinek sem adatott, minden lakostársunk beszerezhető kellő tűzifa szükségletét, még pedig mérsékelt áron; azonfelül még több ezer öl adathatott el társulatoknak. És minő eredménye lön a legközelebb elmúlt évben jól rosszul megállapított facompetentia kiosztásának? Ki egész-évi tüzelésre megéri két három ölfával, ha tanyája volt, e szükségleténél sokkal többet kapott illetményébe; kinek 15 vagy több öltre van szüksége, s illetményben — mert tanyaföldje nincs — csupán egy pár ölet nyert, a hiányt kénytelen volt amatól nagy áron beszerezni, kinek arra szüksége nem volt, — vagy vidékről hozatni szükségletét. — Így a competentia bősége s illetőleg aránytalansága által, nem is említve, hogy e miatt a hazaszállítás igen sokba került, mintegy mesterségesen szöktettük magas árra a tűzifát, — másrésztől mesterségesen állítottuk elő a tűzifa hiányt.

A 60 éves vágással kezelt debreczeni erdőtest, majd 26,000 catastrál holdat teszen, s évenként kiad egyremásra 10,000 öl tűzifát, ha ezen mennyiség csak 4 frljával számítva is eladatik, a pénztárnak 40,000 frtot hajt, s a fuvarbér magától alábbszállván, kétséget sem szenved, hogy lakostársaink olcsóbb tűzifával láthatják el magukat; azonkívül figyelmet érdemel az is, hogy ennyi fakészlettel, a közvidék tűzifájának árrát körülbelől szabályozni lehet. Ha a facompetentia iránt megkérdezhethnők összes lakostársainkat, a többség bizonyosan oda nyilatkoznék, hogy inkább

semmi se osztassék ki, mint a mostani hibás alapon; különösen ha biztosítatik, hogy annak bennmaradásával, községi adóval terhelhetni jövőre sem fog.

A bellegelő, mely körülbelöl 16,000 catastrál holdat teszen jelenleg, véleményünk szerint az ahoz jogositottaknak a marhaszám mennyiségének meghatározásával, oly csekély díjért, a nemjogositottaknak pedig szintén oly mérsékelt fizetés mellett bocsátandó használatra, mennyiböl a bellegelő területéért fizetendő adó kitelik.

A küllegelő, mely a haszonbérbe kiadott 15,000 holddal együtt 55,200 catastrál holdat teszen, nagyobb figyelmet érdemel. Küllegelőnk igen föltételes használatu; — sokszor egy catastrál hold termése két, sőt több legelőmarhát is bőven eltart, többször pedig van eset rá, hogy két holdon sem élhet meg egy barom. — Nem kell feledni azt sem, hogy különösen a gulyabeli marhák száma, mióta a legelőtöl adó, vízármentesítési költség, s magas legelőbér fizettetik, évröl évre apad, e számot pedig időröl időre növelni minjölétünk parancsolja; más részröl ismét káros lenne megengedni, hogy bármi csekély legyen is a legelőbarmok száma, azok az egész külső nagy legelőt keresztülkasul barangolják. — Ugyanazért talán legcélosabb lenne, ha azon időt megelőzőleg, midön a barmok a legelőre kihajtatnak, s midön már hozzávetőleg a legelő minőségét is meghatározni lehet, jelentessék be a legelőbarmok száma, s e számnak a legelő minőségével egybevetése határozza meg azon terménnyiséget, mely azon évben küllegelőül kiszakítandó lenne; a fennmaradt felesleg azon évre haszonbérbe adatván, az érte bejövö összegnek egy része az adó s más fizetések fedezésére szolgálna, a legeltetésért pedig az ahoz jogositottak részéről vagy épen semmi, vagy ha ez elérhető nem lenne, a lehető legcsekélyebb legelőbér, marhaszám után, (de a jogositottaknak minden osztályozása nélkül) fizetnének. Csak így vélnök elkerülhetni ama surlódások kellemetlenségeit, melyek az osztályok, s ezek alapjára építeni kísérlett arány felállításával, köztünk az egyenlenség magvát oly telemarokkal hintegetik.

Előre tudjuk, hogy lesznek tanyabirtokos társaink közül, kik ez ajánlatunkat jogaink hátrányára szolgálónak magyarázzák; fölemlíthetik, hogy a régi gyakorlat mellettünk szól, mert míg a csak házzalbíró polgár és lakostársaink legelőbért fizettek, mi tanyabirtokosok minden nyilas tanyaföld után 10 darab marhát, urimódon ingyen legeltethettünk; mi segítettük ki a város közönségét az utolsó zálogbavétel alkalmával; most is a mi pénzünkön örökítették meg a kincstári puszták, és nekünk mégis csak annyi jogunk legyen azokhoz, mint azoknak, kik ahoz egy garassal sem járultak? — mire való a küllegelőből bizonyos részt haszonbérbe adni, holott az előtt az egész nagy legelőt ingyen használtuk? — ellenkezőleg a most haszonbérben levő részt is vissza kell ahoz csatolni, mert az is a küllegelőnek kiegészítő része, s nemzetgazdasági szempontból, arra is szükségünk van marháink tenyésztésére; ugyis mi szolgáljuk a nemes várost vonómarháinkkal stb.

Ezen ellenvetésekre azt hisszük, hogy ugyanazt többször ismétlő sorainkban, bőven megfeleltünk; s itten csak azt bátorkodunk ismét elmondani, hogy a kaszáló és tanyabirtok az örökvétel által magán, de egyáltalában nem polgári birtokká válván, attól többé a városközönségének, mint volt földesurnak sem fizetést, sem szolgálatot nem teljesítünk; ha pedig nem teljesítünk, az azokért eddig élvezett kiváltságra sem tarthatunk számot; szóval, az örökvétel mind a kötelességet, mind a kedvezményt megszüntette. Kijelentjük nyíltan meggyőződésünket, hogy ott, hol a törvényes proportio már behozatva van, az aránynak kulcsául mindenütt a beltelek szokott vételni, s ha a privat birtokunkká vált tanya és kaszálóföldünket is kulcsul venni szeretnők, engedjük meg, hogy az épen oly privat birtokul tekinthető szőlőskertek s majorsági földek is, a legelő és erdő használhatására nézve kulcsul bevétessenek; mert legyünk igazságosak! — Válaszoljuk azt is, hogy a zálogbavételkori előlegezésért, földet s legeltetési előnyt kaptunk cserébe, az előlegezés lejártáig, s midőn az előlegezett pénz visszafizetett, vagy az arra történt ráfizetéssel, a földeket magánbirtokká tettük, elmaradt a legeltetési előny,

mert semmit nem tudunk róla, hogy megvett földeinkkel együtt, legeltetési vagy más jogot is megvásároltunk volna. A mi pedig a birtokainkért fizetett pénzt illeti, egyáltalában nem tartozik ránk mint vevő féire, hogy azt a városi egyetem, mint eladó fél, hova fordította; elégedjünk meg vele, hogy a földeinkért kifizetett vételi árból, a város egyetemének birtoka jelentékeny mennyiséggel gyarapított, melyhez mint ezen egyetem tagjainak többi lakostársunkkal közös tulajdonjogunk utódainkra is örökre fennmarad. Megemlítjük végre, hogy vonómarháinkkal, most már nem azért szolgálunk, mert tanyaföldünk van, hanem, mert vonómarháitól az is szolgál, kinek egy talpalatnyi földje sincsen.

Hogy miért lenne czélszerű a marhák számához képest évenként kiszakítandott legelőn felülmáradt részt haszonbérbe adni, vagy másuton jövedelmeztetni; azt hisszük mindenki belátandja, ki csak némi felfogással bír, azon sok szükségéről, mik még jövőre nézve népes városunkra várnak; s nem fogja tagadhatni, hogy midőn a négyezeret meghaladó iskolaköteles gyermekeinknek, háromötöd része utcai iskolák hiányában tanítatás nélkül nő fel, ily elemi iskolákra van szükség; — beismerendi, hogy polgári kórházunk, szegény és koldusintézetünk, reáliskoláink, mint a gazdaszatunk, s több hasznos és jótékony intézeteink még mindeddig hiányzanak, egyházaink más városokhoz képest inséggel és szegénységgel küzdenek, pedig mindezekhez apránként alapot teremteni, minagunk vagyunk kötelesek; meg fog végre győződni, hogy a mely város azokat enjövödelméből teljesíteni képes, mikhez máshol községi adó kivétel nélkül nem juthatni; ott a lakosságnak, mely e mellett tűzifa készletét mérsékelt áron beszerezheti, barmaid a lehető legcsékélyebb díjért legeltetheti, — elégtelenségre e tekintetben legkisebb oka nem lehet.

És most azon ismételt kéréssel zárjuk be jelen sorainkat, hogy a kik jóakarát s egyszerűen tiszta szándokból elmondott őszinte szavainkban tévesztést, ismerethiányt, vagy balfelfogást találnak, minket utba igazítani, e tárgy körül avatottabb ismeretüket, nézeteiket a közönség elé terjeszteni, s az ügy fontossága által igényelt tekintetből, ószrevételeikkel, véleményeikkel az illetők ismeretét s meggyőződését tisztázni sziveskedjenek.

Többen.

Közelet.

Szinügyegyleti választmányunk folyó havi 8-kán tartott ülésében következő tárgyak jöttek szónyegre:

A mult ülés jegyzőkönyve felolvastatván, jelenteték, hogy a folyó szinidényre magokat aláírt bérlők közül két-hárman nem teljesítették kötelezettségöket, s az illető bérletdíjak befizetésétől vonakodnak. — E sajnós körülményből eredő kár viselését, az egylet intézkedő választmánya magára vállalta, s a hiányzó pénzt a szinigazgatónak valósággal megtéríteni, de egyszersmind azt határozta, hogy az illető bérlők kötelezettségök teljesítésére még egyszer felszóllitassanak, s ha azt nem tennék, az egylet törvényszék előtt keressen magának kárpótlást.

Hogy a Julius hóban tartandó közgyűlés az előmunkálatoktól, melyek akkorra ugyis elkészének, megkiméltessék, s a „lenni vagy nem lenni“ kérdése felett, már kész alapon intézkedhessék: elhatározatott, hogy aláírási ívek bocsáttassanak ki, melyeken a helybeli és vidéki lelkesek magokat a jövő — Juliustól Juliusig számítandó — évre, szinügyegyleti tagokul bejegyezthessék. — A vidékiek is? — Igen! a vidékiek is; mert Debreczen ha nem fővárosa is, de sok tekintetben fontos központja a szathmár, szabolcs és különösen a biharmegyei tősgyökeres magyarság nagy részének; mert a hol Debreczen közönyét fejesőválva emlegetik, ott vidékének is nem épen csekély rész jut a szegyenből; mert a vidék értelmiségének egy része gyakran meglátogatja, ex offo et negocio látogatja Debreczent, némelyek benne töltik a telet, és élveink beosztásánál a vidékre figyelemmel szoktunk lenni; végre mert a mivelődés ügye mindnyájunk ügye.

A szini előadások érdekesbitése végett, még a mult vál. ülésből kérelem küldetett föl Pestre, a nemzeti színház intendaturájához, hogy a jelesb tagok között egy-kettőnek a vendégszereplés rendes idején kívül lejövetelét engedné meg. Erre most közvetve azon válasz érkezett, hogy az intendatura, e vendégszerepléseket, bizonyos feltételek alatt nem ellenzi. — Mi is örvendetes tudomásul vétetvén: Reszler ajánlatára, — ille-

tőleg általa, — először is Prielle Kornélia fog meghivatni, és reményünk van, hogy egy-két vendégszerepre, nemzeti színházunk több, első rendű tagját is megnyerendjünk, sőt valószínű, hogy Hollósi Kornélia csalogány hangját is élvezhetni fogjuk.

Ezen okból, de a netalán előadható pályaművek szinrehozhatása végett is, valamint Reszlernek a miskolczi kirándulásterv meghiusulta miatt némi kárpótlásaul, a választmány még egy bérletet igyekvendik rendezni. Ezen 6-dik bérletre annál több aláírtot remélünk, mert Szinigazgató ur velünk közöltt terve szerint, a pesti vendégek, nem csupán szünet, hanem bérletfolyamban is fognának fellépni.

A „Hortobágy“ jövőjének, illetőleg hetilappá alakításának kitervezésére, egy 3 tagu albizottmány küldetett ki; melynek intézkedéseit, annak idejében közölni fogjuk.

Továbbá elhatározta a Vál. hogy Reszlernek azon folyamodását, melyben a színház fütésére, és így a városi közönség egy részének javára, a várostól néhány ölfát kér, illető helyen támogatni fogja.

Végül Elnök ur jelenté, hogy az egylet által kitüzött pályázatra, e napig összesen tíz szinmű érkezett be, melyek között keltő, — egy a jeligés levelke hiánya, másik az első tekintetre szembe-tünő gyarlósága miatt — félretétetvén, a többi nyolcz, átolvasás végett kiadatott, illetőleg felolvasatik, s az előadható mielőbb előadatik.

A Szinügyegyletnek e napig 318 tagja, 575 frt. jövedelme és 73 frt. kiadása volt.

Reszler István szinigazgató ur köszönetet mond általunk, a szinügyegyleti páholy t. cz. bérlőinek, a miért azok „István“ első adatásakor, 20 ofrt kézbesítettek neki, e műre tett költségeinek némi megtérítéseül.

Mi pedig örömmel közöljük e tényt, mely a debreczeni értelmiséget, minden dicséretnél szebben jellemzi.

Kertészeti egyletünk f. hó 8-án tartott ülésében, titkos szavazattal, elnökké Szabó Bálint, alelnökké Nánássy Lajos, jegyzővé Kovács

János tanár, pénztárnokká Thamássy Károly; továbbá felkiáltással, választmányi tagokká Bácsi László, Budaházi István, Kacs Kovics Iván, Kardos László, Kis Sándor, Kovács Lajos, Szotyóri Nagy Károly, Simonffy Imre és Telegdi L. László, és vál. póttagokul Barcsai Miklós, Csanak József, Dalmi Károly, Domokos Lajos, Félegyházi Elek, Gaszner Károly, Király Mihály, Markos Péter és Osterlamm Ernő urak választottak. — Igazgató ker-tész Vas Pál ur maradt.

Folyó hó 7-kén érdekes vendégeink voltak: Tóth Kálmán, a „Bolond Miska“ szerkesztője, és Lisznyai Kálmán a vig fiuk és „madarak pajtása.“ — A sirvavigadó barátkozás édes emléken kívül, mindkét vendég más édes emléket is hagyott közöttünk, a mennyiben Tóth K. 50 frnyi fél alapítványnyal gyámolítá zenede-egyletünket, Lisznyai pedig szavát adta, hogy a „Hortobágy“-ba egy költeményt ír, melynek czime: „Bolond Istók Debreczenben,“ tárgya pedig „Bolond Miska Debreczenben.“

Sajnálva tudatjuk, hogy Tóth K. különben is gyöngé egészsége, az utóbbi időkben még inkább megromlott, Lisznyai pedig még mindig viseli a betegségnek sárga köpönyét. — Buzgón tanácsolnók nagy hírű Kálmánainknak, hogy magok és mindnyájunk érdekében pihenjenek meg kissé, — ha nem tudnók, hogy az író olyan, mint az örök zsidó, kinek pihenése nincsen.

Költővendégeinket, kik többi közt, Dobsa „István“-jának 3-dik előadását is meglátogatták, egészen meglepte azon fény, melylyel Reszler e nagyszerű tragoediát előadatja, s különösen az első felvonás férfi csoportozatáról úgy nyilatkoztak, hogy annak imponant előállításáról „fogalmuk sem volt.“

Illetékes helyen tett kiszámítás szerint közöljük a következő érdekes adatokat.

Debreczenbe jelenleg összesen 636 hirlap jár. Ezek közül tartalomra nézve 248 politikai, 1 tudományos, 118 szépirodalmi, 98 élezcslap, 15 vallási, 29 gazdászati, 7 kereskedelmi, 8 zenészet, 5 orvosi, 8 gyógyszerészeti, 1 erdészeti, 2 va-

dászati, 96 vegyes; nyelvre nézve a politikaiakból 139 magyar, 105 német (103 az osztrák birodalmon belől, 2 azon kívül szerkesztetik,) 1 angol, 1 francia, 1 olasz, 1 cseh, a gunylapok közül 93 magyar, 5 német (1 németországi,) a kereskedelmiek közül 1 magyar (?) 6 német, a tudományos német, a többi magyar; tehát nyelvre nézve 515 magyar, 117 német és 4 más nyelvű.

Debreczen lakosságának számára nézve ugyan nincsenek biztos adataink, de ha azt 41,000-re, és a helybeli lapok helybeli előfizetőinek számát 600-ra tesszük, azt mondhatjuk, hogy Debreczenben minden 33-ik ember járat ujságot; mely arány magában véve is elég csekély arra nézve, hogy a számok részletesb fürkészgetése és összehasonlítgatásoktól visszariadjunk.

Az „Emlékkert“ javára rendezendő sorsjátékhoz, utóbbi közlésünk óta (l. 10-dik sz.) következő nyereménytárgyak érkeztek be:

105. Három gyertyatálcácska. — 106. Egy pohár. — 107. Óratartó. — 108. Vörös bársony óratartó. — 109. Szivartárca himzettel. — 110. Asztalkendőtartó. — 111. Kosárka. — 112. Theatartó üveg. — 113. Dohányzacskó. — 114. Szivartárca. — 115. Gyufatartó. — 116. Dohányzacskó. — 117. Éktartó. — 118. Óratartó. — 119. „Az 1848-iki országgyűlés.“ Kép. — 120. „Zrinyi esküje.“ Kép. — 121. „Az utolsó Zrinyi.“ Kép. — 122. Imakönyv. — 123. Himzett tálcza. — 124. Házi sipka. — 125. Ablak kosár. — 126. Házi sipka. — 127. Fluide lámpa porcellánból. — 128. Szivartartó bronzból. — 129. Porcellán tintatartó. — 130. Ágybelire való horgolt csipkék. — 131. Házi sipka. — 132. Óratartó. — 133. „Vadászok.“ Kép, aranykeretben. — 134. Régi olajfestmény. — 135. Kosárka papirból, olvasó jel stb. — 136. Asztalkendőtartó. — 137. Pénztárca, himzettel. — 138. „Az én albumom.“ Sárossytól. 139. Egy pár porcellán virágváza. — 140. Óratartó, üveg alatt. — 141. Porcellán szivartartó. — 142. Pohár, fehér, románczolt. — 143. Violakék üveg czukortartó. — 144. Himzett kép, keretben. — 145. Szobafüstölő lámpa. — 146. Czéramotóla. — 147. Tintatartó. — 148. Csemege tányér. —

149. Üveg, pohárral. — 150. Faládácska, elefánt csonttal. — 151. Egy pár himzett reggeli czipő. —

Ajándékokat folyvást elfogad t. cz. Handtel Vilmos ur.

Tizenegy évi önkénytelen szünetelés után, f. hó 6-kán ismét közgyűlést tartott a Kiszfaludy-társaság. — Hogy miért kellett a szomorú korszakban, midőn a nemzet ereje, kizárólag az egyetügy terére volt szorítva, épen a legkevésbé politikai irányu és színezetű Kiszfaludy-társaság működésének felfüggesztetni: ennek talán leghevebb magyarázatát azon körülményben találjuk, hogy ezen közgyűlés menetét, a főváros nagy számu közönsége, a legéberebb figyelemmel és szokatlan lelkesedéssel kísérte, s az ott felolvasott művekből új meggyőződést meríthetett magának, édes hazai nyelvünk erejéről és arról, hogy azt ajkainkról, sziveinkből számüzni semmi hatalom nem képes.

A Kiszfaludy-társaság, azon magas céljára, hogy szépirodalmunkat, úgy elmélet, mint gyakorlatban emelje, gazdagítsa, e pillanatban csupán 7500 frinyi tőkével rendelkezik, melynek évenkinti 5% kamata 375 frtot tesz. 375 frtból valóban keveset, úgy szólván semmit sem lendíthetni, s nem mulaszthatjuk el t. olvasóinknak buzgón ajánlani, hogy e társulatot, — melynek azon egy érdeme is, hogy Arany Jánost a homályból kiemelte, kincsekkel ér fel, — alapítványok és ajándékokkal gazdagítsa. — Egyszersmind az igazgató közzététele nyomán felszólítjuk azokat, kik magokat a társulat pártfogóiul bejegyezték, hogy a 2-dik évfolyamra járó 4 frnyi illetéket, az érdeklött igazgatóhoz mielőbb beküldeni sziveskedjenek.

A „Gombostü“ debreczeni levelezője, azt írja egy közelebbi levelében, hogy a „Hortobágyot“ Berangersikerült fordítója szerkeszti. Köszöni a szerkesztő e furcsa dicséretet, de jobban szeretné, ha r. l. ur inkább fordítását nevezné sikerülteknek, ha megérdemlik.

Ehez hasonlatos az „Alföld“ közelebbi debreczeni levelének azon tétele, hogy F. Szabó

Amália, mint Ercsei Mária szerepelt „István király“ban. —

Ments meg uram a sajtóhibáktól!

Helybeli jó hírű könyvtáros Csáthy Lajos, f. év első napján kelt körlevelében, arról értesíti a közönséget, hogy eddigi társa Hügel Ottótól, barátságos egyezkedés alapján megválva, ezentúl „Csáthy Lajos és társa“ cég alatt maga folytatja kereskedését.

Figyelmeztetjük t. cz. olvasóinkat a mai színi előadásra, melyre Reszler Mayerbeer Prófétáját, reszleries fénynyel tűzte ki. — Vasárnap pedig Kohn Adolf ur rendezendő harmadik hangversenyét, mely a magasb stílu zenekedvelőknek, szokatlan műélveket ígér.

Február 9-kén d. u. 3 órakor tartatott meg Kohn Adolf urnak 7-kéről elhalasztott hangversenye. — A már közlött műsorozatból leginkább megnyerte a közönség tetszését a Merkel József Triója, zongorán, hegedűn s gordonkán eléadva; nem is csuda, mert e darabban találánk legtöbb élvezni valót füleinknek; — de azon észrevételet kockáztatjuk, — hogy a concert zongora fedelét talán jobb volna föl nem nyitni, mert erős hangja, a hegedű s különösen a gordonka sóloit igen sokszor elnyomta. — Beethoven, és Meldelsohn négyesei is tetszetek, melyek igen nagy praecisióval játszottak el. — Nagyobb közönséget reméltünk, s hisszük, hogy a harmadik hangversenyt a zenekedvelők nagyobb számmal fogják meglátogatni.

Péterfiai színház.

Febr. 1. Másodszor: István, első magyar király.

Febr. 2. Harmadszor: István, első magyar király.

— Nem lehet ismételve elismerést nem nyilvánítunk Reszler iránt, ki e remek tragoediának színrehozatalával, nem csak a művelt közönségnek nyújtott szokatlan élvezetet, hanem a tömeg nagy részét is kiemelte átkos apathiájából. Igaz, hogy csak egy percze emelte ki, de az is nyereség, s újmutatás arra, hogy felhevítésünk problémája ha megfajtatlan is még, de nem megfajthatlan. — Tegnap a színház másodsorra is megtelt, ma

pedig, ha volt is egy két üres hely, s ha a támlányok közül alig volt is egy kettő elfoglalva, de az emeleteket szorongásig megtöltötte — szívünk nagy öröme — a vasárnapi közönség.

— Egy-két százra könnyen tehetjük azok számát, kik most voltak először színházban, és gyönyörködve láttunk néhány ekhós szekeret állni, a czifrán nyomorgó fiákerok közt. — Az előadásról sok dicséretet mondhatunk. Mindenek felett előnyére szolgált, hogy a szereplők ma és tegnap nem játszottak oly vonzatottan, mint az első előadáskor, mi által az előadás tartama rövidült, de élve gyarapodott. — Zöldi (István) egészen, F. Szabó Amália (Crescimira) pedig játékában — a mi kétségkívül fődolog — kielégítettek; de különösen becsülnünk kell Timár (Imre herceg) sikeres igyekezetét, melyvel egészen szerepkörén kívül eső, de különben is nehéz szerepét, melyet a comicum legesekélyebb árnyalata is tönkre tenne, attól lával tartva s megszokott szöhadarását egészen a kellő fokig mérsékelve adá. Sztopa (Szebus) bensőséggel szavalt és helyesen gestált Prielle (Péter) szerepében sokoldalúságának adta bizonyosságát, csupán arra figyelmeztetjük, hogy nemes hevét kissé mérsékelje. Így legjobb játéka mellett is, lehetlen nem sajnálnunk, hogy beszédszerveinek kiművelésére oly kevés gondot fordít. — Egyébiránt csodálkozunk, hogy a hangsúlyozásra még oly mű előadásánál sem tapasztalunk kellő ügyelést, mely a legnagyobb gondal tanulatott be, és előszeretettel adatik. A mondat vége szinpadunkon rendesen feltűnőleg alantabb hangzik, mint többi része; például ezen mondatban: „Előszobámban vár hölgyem, vezettesd el magad, az egészet a legkimértebb egy hangon; csak a szétszórt betűket halljuk, a többinél alacsonyabb hangfokon elmondani, sőt ezen esés is oly erőszakos, (közte és többi hangfok közt, éppen öt hang a különbség) hogy lehetlen a fülnek nem sértetni általa. — A verslábakra nem tapasztalunk kellő figyelmet fordítani, pedig az előadást az tenné igazán zengzetessé. Azon is csodálkozunk, hogy ily jól betanult műben oly nyelvbőlások fordulnak elő, mint „Nem is fogadva el tanácsodat“ a helyett hogy „el sem fogadva“ stb. stb.

Még egy szavunk van. Ismerőseink egyike megróvólag figyelmeztetett, hogy mult szin tudósításunknak azon állítása: „meglátszott színészeink, hogy a darabot, a szerző jelenlétében tanulták be“ helytelen, miután „István“ szerzője csak két napot töltött körükben. Erre mi azt válaszoljuk, hogy a szerep betanulása tulajdonképp akkor történik, midőn annak holt betűit már tudja a színész, tehát körülbelől a főpróbák idején, s ha csalódtunk volna is: ama véleményünk nyilvánítására nagyon feljogosított bennünket azon körülmény, hogy drámáink többnyire (nem mondjuk, hogy mindig) hanyagul és a legbotrányosb szerep nem tudással adatnak.

Febr. 5. A. A t r o u b a d o u r. Verdi 4 felvonásos dalműve, — a szokott szerep osztással. — E dalmű egyike azoknak, melyek Reszler társulata által a legjobban szoktak adatni; ma azonban, néhány dicséretes kivétellel, sokkal gyengébben ada-

tott; — a zenekar is lanyhán viselte magát, különösen a nagy Violon többnyire magasabb hangon dörmögött mint kellett volna.

Febr. 4. N ő m és h i v a t a l o m. Francia vijjáték 3 felv.

Febr. 5. A v e l e n c z e i n ő, vagy a b r a v o. Francia dráma 5 felv.

Febr. 6. E r n a n i, Verdi dalműve 4 felvonásban; — ellenkezőleg a troubadourral a legösszevágóbban adatott, — mit a közönség igen gyakran zajos tapsokkal, és kihívásokkal jutalmazott, zene és énekkar összhangzottak, általában véve, a középszámu közönség igen elégedetten hagyá el a színházat

Febr. 8. Száki József aggszínész 2-ik föllépteül: L u m p á c z i V a g a b u n d u s, vagy a h á r o m j ó m a d á r. Énekesbohózat 3 felvonásban. Irta Nestroy.

Kohn Adolf

Vasárnap, február 16-kán adandja 3-dik classicus hangversenyét, a casino nagy teremében, következő műsorozattal:

1-ső szám: C. dur négyes Beethoven-tól. — Vonó-hangszereken eléadják Kohn, Dumsa, Schreiner és Neruda urak.

2-dik szám: H. moll trio. Rubinstein-tól. — Zongorán, hegedün s gordonkán eléadják Hiller, Kohn és Neruda urak.

3-dik szám: A. dur négyes Mendelsohn-Bartholdy-tól. — Vonó-hangszereken eléadják Kohn, Dumsa, Schreiner és Neruda urak.

Beléptidij: ülőhelyre 1 frt, állóhelyre 50 kr.

Kezdeté d. u. 4 óraker.

A színházban, mai előadásul a

PRÓFÉTA,

Mayerbeer nagy komoly dalműve tüzetelt ki, pompás kiállításal, felemelt árak mellett.

A szerkesztő izenete.

P. u r n a k. Kívánatát nem teljesíthetjük, miután hivatalról való lemondásokat közölnünk megtiltatott.

Piacziárak jan. 28-kán.

Középár: 1 Pozsonyi mérő tiszta buza 4 f. 20 kr. — Két-szeres 3 f. 60 kr. — Rozs 2 f. 75 kr. — Árpa 1 f. 90 kr. — Zab 1 f. 45 kr. — Tengeri 2 f. 75 kr. — Köles 2 f. 80 kr. — Kása 5 f. 20 kr. — Egy mázsa szalonna 28 frtól 32 frttig. — Egy font marhahus 18 kr.

Kiadja a debreczeni Szinügyegylet.

Szerkeszti: Illésy György.